

05.04.2018

Eduskunta  
Hallintovaliokunta

HE 31/2018 vp

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Sisäministeriön poliisiosasto on osallistunut oikeusministeriön asettaman hallituksen esitystä valmistelleen työryhmän työskentelyyn. Poliisiosaston esittämät näkemykset on otettu valmistelussa hyvin huomioon. Poliisiosastoa on kuultu asiasta myös lakivaliokunnassa 6.4.2018.

Ehdotettu rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolaki on osa laajempaa tietosuoja säännösten uudistamista ja kansallisen säädösvalmistelun kokonaisuutta. Sisäministeriössä on meneillään useita EU:n tietosuoja uudistukseen liittyviä säädöshankkeita, joista poliisin toiminnan kannalta merkittävin on poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistusta koskevan hallituksen esityksen antaminen on päätetty siirtää syyskaudelle 2018.

**Lain soveltamisala ja suhde henkilötietojen käsittelyyn poliisin tehtävissä**

Ehdotettua rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolakia sovellettaisiin poliisin, syyttäjien, yleisten tuomioistuinten, Rikosseuraamuslaitoksen, Tullin, Rajavartiolaitoksen ja muiden toimivaltaisten viranomaisten käsitellessä henkilötietoja, kun kysymys on rikoksen ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta, rikokseen liittyvästä syyttäjän toiminnasta, rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa, rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanemisesta taikka yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä. Lakia sovellettaisiin kansallisen ratkaisun pohjalta myös Puolustusvoimien, poliisin ja Rajavartiolaitoksen käsitellessä henkilötietoja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.

Henkilötietojen käsittelyyn poliisin toiminnassa sovelletaan nykyään yleislakina henkilötietolakia. EU:n tietosuoja uudistus eriyttää säädöspohjaa siten, ettei kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn poliisissa ole enää mahdollista soveltaa samaa yleislakia. Poliisin tehtäviin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn on jatkossa tarkoitus soveltaa yleissäädöksenä tietosuoja-asetusta ja ehdotettua tietosuojalakia (HE 9/2018 vp) silloin, kun henkilötietoja käsitellään lupahallintoon liittyvien tehtävien suorittamiseksi tai sellaisten poliisille säädettyjen valvontatehtävien suorittamiseksi, jotka eivät liity rikoksen ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen tai syyteharkintaan saattamiseen tai yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseen tai tällaisten uhkien ehkäisemiseen tai kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen. Suurimpaan osaan poliisin tehtävien suorittamiseksi tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä sovellettaisiin kuitenkin jatkossa ehdotetun soveltamisalan mukaisesti rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolakia.

Direktiivin täytäntöönpanolain ehdotettu soveltamisala on poliisin toiminnan kannalta tarkoituksenmukainen. On kuitenkin syytä todeta, että tietosuojan yleislait yhdessä tarvittavan erityislainsäädännön kanssa muodostavat poliisitoimessa erityisen laajan ja monitahoisen sääntelykokonaisuuden. Poliisin on jatkossa sovellettava useita

05.04.2018

henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä (tietosuoja-asetus, ehdotettu tietosuojalaki ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolaki, poliisin henkilötietolaki sekä muut erityislait, jotka sisältävät poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä). Tietosuoja-asetukseen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoon liittyvän kansallisen sääntelyn yhteensovittaminen on siten poliisin toiminnan kannalta keskeistä.

Ehdotettu rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolaki olisi yleislaki, jonka sääntelystä voidaan erityislainsäädännössä poiketa. Poliisin henkilötietolaissa on tarkoitus tarvittavilta osin säätää tarkemmin esimerkiksi käsiteltävistä henkilötiedoista, niiden käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovuttamisesta ja tietojen säilytysajoista. Lisäksi poliisin henkilötietolaki sisältäisi jatkossakin säännöksiä tarkastusoikeuden toteuttamisesta sekä tarkastusoikeuteen kohdistuvista rajoituksista.

Käsiteltävänä oleva yleislakiehdotus mahdollistaa poliisiosaston näkemyksen mukaan tarvittavan erityislainsäädännön antamisen. Erityislainsäädännön valmistelussa keskeistä on muun muassa varmistaa direktiivin täytäntöönpanolaissa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten välisen tiedonvaihdon edellytykset, koska kansallisten viranomaisten välisiä henkilötietojen luovutuksia koskeva sääntely sisältyisi ehdotetussa lainsäädäntökokonaisuudessa sektorikohtaiseen erityislainsäädäntöön. Poliisin henkilötietolain jatkovalmistelussa on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että lakiehdotuksen suhde tietosuoja-asetukseen, kansallisiin yleislakeihin ja muussa lainsäädännössä oleviin poliisin henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin kuvataan soveltajan kannalta riittävän selvästi.

#### **Oikeusturva ja seuraamukset.**

Tietosuoja-asetusta täydentävän lainsäädännön osalta sisäministeriö on kannattanut tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttämistä siten, ettei hallinnollisia sakkoja voitaisi määrätä julkishallinnolle. Sisäministeriön poliisiosasto pitää vastaavasti perusteltuna sitä, että rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolakia koskevassa esityksessä ei ehdoteta hallinnollisen seuraamusmaksun ottamista käyttöön lain soveltamisalalla. Viranomaisia sitoo hallinnon lainmukaisuusvaatimus, virkamiehet toimivat virkavastuulla ja viranomaisilla on velvollisuus noudattaa hallinnon yleislakeja. Jo olemassa olevat valvonta- ja sanktionsäännökset ovat hallinnollisia seuraamusmaksuja tehokkaampi ja tarkoituksenmukaisempi keino edistää hyvää henkilötietojen käsittelyn hallintaa ja ennalta ehkäistä lainvastaista käsittelyä.

#### **52 § Uhkasakko**

Lakiehdotuksen 52 §:ssä säädettäisiin uhkasakosta, jonka tietosuojavaaltuutettu voi asettaa päätöksen tai määräyksen tehosteeksi. Pykälän 2 momentin mukaan uhkasakkoa ei saa asettaa luonnolliselle henkilölle 1 momentissa tarkoitetun tietojen luovuttamista koskevan määräyksen tehosteeksi silloin, kun henkilöä on aihetta epäillä rikoksesta ja tiedot koskevat rikosepäilyn kohteena olevaa asiaa.

Sisäministeriön poliisiosasto kiinnittää huomiota siihen, että käytännössä uhkasakon päällekkäisyyden välttäminen esitutinnan kanssa edellyttää tietosuojavaaltuutetun tietävän, onko esitutkinta käynnissä eli onko luonnollisesta henkilöstä kirjattu rikos-ilmoitus poliisiasiajn tietojärjestelmään. Tietosuojavaaltuutetun oikeuden saada tieto esitutkinnasta tulee näin ollen katsoa sisältyvän ehdotetun 47 §:n mukaiseen tietosuojavaaltuutetun tiedonsaantioikeuteen.

ylitarkastaja Suvi Pato-Oja

05.04.2018

Tiedoksi

sisäministeri Mykkänen  
vt. kansliapäällikkö Koskinen  
erityisavustajat Andersson-Bohren ja Rautanen  
johdon sihteerit Lummi, Vihervirta ja Landström  
osastopäällikkö Lammi  
poliisijohtaja Viitanen  
sisäministeriö/oikeusasiat  
sisäministeriö/poliisiosasto  
sisäministeriö/rajavartio-osasto